

Utbildningsplan

Yrkeslärarprogrammet

90 högskolepoäng

*Teacher's Degree for Vocational Subjects in Upper
Secondary School*

90 Credits *)

*Fastställd i Utbildnings- och Forskningsnämnden för
Läraryrkesområdet 2011-05-31
Gäller fr.o.m. 2012-01-01*

Reviderad 2014-03-07

*) 1 Credit = 1 ECTS

1. Programmets mål

1.1 Mål enligt Högskolelagen (1992:1434), 1 kap. 8 §:

Utbildning på grundnivå ska utveckla studenternas

- förmåga att göra självständiga och kritiska bedömningar,
- förmåga att självständigt urskilja, formulera och lösa problem, och
- beredskap att möta förändringar i arbetslivet.

Inom det område som utbildningen avser ska studenterna, utöver kunskaper och färdigheter, utveckla förmåga att

- söka och värdera kunskap på vetenskaplig nivå,
- följa kunskapsutvecklingen, och
- utbyta kunskaper även med personer utan specialkunskaper inom området.

1.2 Examensmål enligt Högskoleförordningen (1993:100), bilaga 2:

För yrkeslärarexamen ska studenten visa sådan kunskap och förmåga som krävs för att självständigt arbeta som yrkeslärare i den verksamhet som utbildningen avser. Studenten ska även visa kunskap och förmåga för annan undervisning för vilken examen enligt gällande föreskrifter kan ge behörighet.

Kunskap och förståelse

För yrkeslärarexamen ska studenten

- visa sådana kunskaper i didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt samt visa kännedom om vuxnas lärande,
- visa kännedom om vetenskapsteori och kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder, samt om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen,
- visa sådan kunskap om barns och ungdomars utveckling, lärande, behov och förutsättningar som krävs för yrkesutövningen,
- visa kunskap om och förståelse för sociala relationer, konflikthantering och ledarskap,
- visa kunskap om skolväsendets organisation, relevanta styrdokument, läroplansteori och olika pedagogisk-didaktiska perspektiv samt visa kännedom om skolväsendets historia, och
- visa fördjupad kunskap om bedömning och betygsättning.

Färdighet och förmåga

För yrkeslärarexamen ska studenten

- visa fördjupad förmåga att skapa förutsättningar för alla elever att lära och utvecklas,
- visa förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat, för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom

yrkesområdet,

- visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt,
- visa förmåga att ta till vara elevers kunskaper och erfarenheter för att stimulera varje elevs lärande och utveckling,
- visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling,
- visa förmåga att identifiera och i samverkan med andra hantera specialpedagogiska behov,
- visa förmåga att observera, dokumentera och analysera elevers lärande och utveckling i förhållande till verksamhetens mål och att informera och samarbeta med elever och deras vårdnadshavare,
- visa förmåga att kommunicera och förankra skolans värdegrund, inbegripet de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna,
- visa förmåga att förebygga och motverka diskriminering och annan kränkande behandling av elever,
- visa förmåga att beakta, kommunicera och förankra en jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten,
- visa kommunikativ förmåga i lyssnande, talande och skrivande till stöd för den pedagogiska verksamheten,
- visa förmåga att säkert och kritiskt använda digitala verktyg i den pedagogiska verksamheten samt att beakta betydelsen av olika mediers och digitala miljöers roll för denna, och
- visa förmåga att i den pedagogiska verksamheten utveckla färdigheter som är värdefulla för yrkesutövningen.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

För yrkeslärarexamen ska studenten

- visa självkännedom och empatisk förmåga,
- visa förmåga till ett professionellt förhållningssätt gentemot elever och deras vårdnadshavare,
- visa förmåga att i det pedagogiska arbetet göra bedömningar utifrån relevanta vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter med särskilt beaktande av de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter enligt barnkonventionen, samt en hållbar utveckling, och
- visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och att utveckla sin kompetens både i yrkesämnet och i det pedagogiska arbetet.

1.3 Utbildningsprogrammets mål

För yrkeslärarexamen vid Högskolan Dalarna ska studenten, utöver de mål som anges i examensordningen

- visa kunskaper om betydelsen av teknikburna kunskapsprocesser i utbildning och skola samt visa förståelse för de förändringar som sker i kunskapsprocesser hos och mellan individer och organisationer i en tid av

accelererande användning av informations- och kommunikations-tekniska tillämpningar

- visa färdighet och förmåga att använda modern informationsteknologi som ett redskap att utveckla nya sätt att lära och undervisa i gymnasieskolans yrkesprogram
- visa förståelse för betydelsen av att integrera internationella, interkulturella och globala perspektiv inom undervisning och lärande genom att sätta in sina egna studier och sitt kommande yrke inom den svenska skolan i ett internationellt och globalt sammanhang.

2. Huvudsaklig uppläggning

2.1 Omfattning enligt Högskoleförordningen (1993:100), bilaga 2

Yrkeslärarexamen uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 90 högskolepoäng.

För examen krävs att utbildningen omfattar följande områden: utbildningsvetenskaplig kärna om 60 högskolepoäng och verksamhetsförlagd utbildning om 30 högskolepoäng, förlagd inom relevant verksamhet och ämne.

Studierna inom den utbildningsvetenskapliga kärnan ska anknyta till kommande yrkesutövning och omfatta följande:

- skolväsendets historia, organisation och villkor samt skolans värdegrund innefattande de grundläggande demokratiska värderingarna och de mänskliga rättigheterna,
- läroplansteori och didaktik,
- vetenskapsteori och forskningsmetodik,
- utveckling, lärande och specialpedagogik,
- sociala relationer, konflikthantering och ledarskap,
- bedömning och betygsättning, och
- utvärdering och utvecklingsarbete.

2.2 Utbildningens struktur

Yrkeslärarutbildningen vid Högskolan Dalarna innehåller utbildningsområdet pedagogiskt arbete. Området pedagogiskt arbete består av utbildningsvetenskaplig kärna och verksamhetsförlagd utbildning.

1. Pedagogiskt arbete 90 högskolepoäng

Pedagogiskt arbete består av en utbildningsvetenskaplig kärna om 60 högskolepoäng och verksamhetsförlagd utbildning (VFU) om 30 högskolepoäng.

- **Utbildningsvetenskaplig kärna 60 högskolepoäng**

Kurserna omfattar kunskaper om utveckling, lärande och socialisation samt skolans och den pedagogiska verksamhetens mål och villkor. Kurserna behandlar också pedagogiskt ledarskap, läroplansteori, yrkesdidaktik, konflikthantering, sociala relationer, yrkesetiska perspektiv, vetenskapsteori och forskningsmetodik, utbildningsvetenskaplig forskning, bedömning och betygssättning, specialpedagogik, skola i samverkan samt utvärdering och utvecklingsarbete inom

gymnasieskolans yrkesprogram. Kurserna omfattar också skolväsendets historia, organisation och villkor samt skolans värdegrund innefattande de grundläggande demokratiska värderingarna och de mänskliga rättigheterna.

- *Verksamhetsförlagd utbildning 30 högskolepoäng*
Den verksamhetsförlagda utbildningen integreras med den utbildningsvetenskapliga kärnan.

2.3 Partnersamverkan

Yrkeslärarutbildningen vid Högskolan Dalarna kännetecknas av en nära samverkan med kommunala och fristående gymnasieskolor. Redan under utbildningens första termin knyts studenten till en gymnasieskola som han eller hon tillhör under hela sin studietid. Härigenom ges möjlighet att redan under utbildningen vara delaktig i konkret pedagogisk verksamhet, såväl under den verksamhetsförlagda utbildningen som genom uppgifter som genomförs löpande under utbildningen och andra individuellt planerade kontakter. Gymnasieskolan har ett samarbetsavtal med högskolan och de verksamhetsförlagda lärarutbildarna bör genomgå handledarutbildning för uppdraget. Samverkande gymnasieskolor har på så vis ett utbildningsansvar under den verksamhetsförlagda utbildningen och ett fadderansvar under studentens hela utbildning.

Den verksamhetsförlagda utbildningen samläses med högskoleförlagd utbildning vilket innebär att kortare VFU-perioder läses samtidigt och i anslutning till den utbildningsvetenskapliga kärnan. Den kontinuerliga partnersamverkan innebär att teori och praktik hela tiden varvas. Den verksamhetsförlagda utbildningen består oftast av tre dagar i skolans verksamhet, en inläsningsdag och en seminariedag tillsammans med högskoleförlagda lärarutbildare.

2.4 Internationalisering

Inom programmets kurser ges inblick i skola och utbildning ur ett globalt och internationellt perspektiv genom att internationella perspektiv och jämförelser genomsyrar hela utbildningen. Främst ges detta via litteratur, elektroniska källor och gästlärare.

3. Programmets kurser

3.1 Pedagogiskt arbete

Inom yrkeslärarutbildningen vid Högskolan Dalarna svarar området pedagogiskt arbete för de gemensamma kunskaper som alla studenter ska ha för att uppnå målen för yrkeslärarexamen. Pedagogiskt arbete som ämne fokuserar den pedagogiska yrkesverksamhetens praktik och teori, vars samband diskuteras och analyseras genom olika ämnesdiscipliners pedagogiska, didaktiska och ämnesdidaktiska perspektiv. Ämnet är således mångvetenskapligt och integrerar teorier och metoder från olika forskningsfält där den pedagogiska yrkesverksamheten står i centrum.

3.1.1 Utbildningsvetenskaplig kärna och verksamhetsförlagd utbildning

Kurserna i pedagogiskt arbete inom yrkeslärarprogrammet består av 60 högskolepoäng utbildningsvetenskaplig kärna och 30 högskolepoäng verksamhetsförlagd utbildning. Kurserna bygger på varandra vilket innebär en progression och fördjupning såväl beträffande innehåll som krav på förmåga till analys, reflektion, självständighet och

pedagogiskt ledarskap. På så vis integreras de utbildningsvetenskapliga kärnkurserna med den verksamhetsförlagda utbildningen.

En väsentlig uppgift inom verksamhetsförlagd utbildning är att studenten, i samarbete med och med stöd av erfarna lärare, ska planera, bedriva och analysera pedagogisk verksamhet inom det aktuella yrkesämnet. Studenten ska successivt bygga upp en grundläggande yrkesdidaktisk kunskap, som innebär förmåga att i tanke och handling relatera frågor om val av innehåll och arbetsformer till verksamhetens mål och till elevers förutsättningar och meningsskapande. De fem första kurserna ligger på grundnivå 1 och de tre sista kurserna på grundnivå 2. Inom den verksamhetsförlagda utbildningen finns en tydlig progression där studenten inledningsvis med stöd av verksamma lärare inskolars i den pedagogiska verksamheten. Graden av självständighet ökar successivt och inom den sista kursen med verksamhetsförlagd utbildning förväntas studenten visa sådana pedagogiska och yrkesdidaktiska kunskaper och färdigheter som krävs för att såväl självständigt som i samarbete med verksamma lärare leda den pedagogiska verksamheten. En viktig didaktisk och yrkesdidaktisk förmåga är härvidlag att analysera och reflektera över verksamheten med utgångspunkt i för verksamheten relevant didaktisk forskning och teoribildning.

Den verksamhetsförlagda utbildningen är förlagd till gymnasieskolor som har ett samverkansavtal med Högskolan Dalarna och den verksamhetsförlagda utbildningen genomförs inom det område som utbildningen avser. För de kurser som innehåller verksamhetsförlagd utbildning, liksom för programmets övriga kurser, finns alltid bedömningskriterier som utgör underlag för den slutgiltiga bedömningen av studentens prestationer men också för utvecklingssamtal i kurserna.

3.1.2 Programmets kurser i pedagogiskt arbete

(Utbildningsvetenskaplig kärna 60 högskolepoäng samt VFU 30 högskolepoäng, översiktsskild finns med som bilaga 1)

- *Skolväsendets historia och samhällsuppdrag - yrkeslärare, 15 hp (varav 2,5 hp VFU), Grundnivå 1*
Kursen introducerar studenten till lärarutbildningen och gymnasieläraryrket samt till ett vetenskapligt förhållningssätt. Studenten ska utveckla förståelse för komplexiteten i yrket och en insikt i på vilket sätt den egna utbildningen syftar till att skapa förmåga att hantera denna komplexitet. Gymnasieskolans samhällsuppdrag, organisation och styrning ur lokalt, nationellt och internationellt perspektiv är i fokus. Skolans historiska utveckling behandlas, både generellt och specifikt ur yrkesläraperspektiv. Ett historiskt perspektiv på elever och lärare utifrån genus, etnicitet och social bakgrund anläggs också.
- *Didaktik och ledarskap för yrkeslärare, 15 hp (varav 7,5 hp VFU), Grundnivå 1*
Det övergripande målet för kursen är att studenten ska utvecklas mot ett pedagogiskt och didaktiskt ledarskap. Kursen behandlar didaktiska och pedagogiska teorier som ger studenten yrkesläraperspektiv på det pedagogiska ledarskapet inom skola och samhälle historiskt, filosofiskt och internationellt. Såväl generella som specifika pedagogiska och didaktiska frågor kring ledarskap, ledarstilar, planering och undervisning ingår i studierna. Även pedagogiska och didaktiska/yrkesdidaktiska frågor kring arbetsplatsförlagt lärande (APL), lärlingsutbildning och vuxnas lärande behandlas. I kursen ingår

även läroplansteori och läroplansanalys.

- *Utveckling och lärande i gymnasieskolans yrkesämnen, 15 hp (varav 7,5 hp VFU), Grundnivå 1*
Kursens övergripande mål är att studenten ska utveckla kunskap om och förståelse för teorier om lärande och utveckling och hur dessa leder till olika förhållningssätt till undervisning och lärande. I kursen studeras människan som biologisk, social och kulturell varelse i ett nationellt, internationellt och historiskt perspektiv. Utifrån denna kunskapsbas får studenten möjlighet att reflektera över informationsteknologins betydelse för utvecklingen av teknikburna kunskapsprocesser i gymnasieskolans yrkesprogram och i vuxenutbildningen.
- *Sociala relationer, konflikter och makt i gymnasieskolans yrkesprogram, 10 hp (varav 2,5 hp VFU), Grundnivå 1*
Utgångspunkten i denna kurs är skola och arbetsplats som mötesplats för människor där bland annat ålder, kön och etnicitet är viktiga aspekter för förståelsen av sociala relationer och interaktion. I kursen behandlas det pedagogiska ledarskapet i relation till den komplexa väv av sociala relationer med tillhörande potentiella konflikter som präglar skolans vardag. Yrkesetiska och normkritiska perspektiv på hur dessa relationer beskrivs och hanteras är centrala. Dessa perspektiv hjälper till att få syn på och problematisera föreställningar om vad en god människa är (en god lärare och en god elev) och vad som är goda handlingar. Begrepp som makt, mångfald och demokrati finns med som utgångspunkt för diskussionerna. Skolans styrdokument kopplas till EU:s och FN:s konventioner. Studier om ungdomars uppväxtvillkor och ungdomskulturer ingår också som en central del. Frågor om delaktighet och utanförskap behandlas liksom mobbing, vilket konkretiseras bland annat i skolornas likabehandlingsplaner och arbetsplatsers etiska riktlinjer.
- *Vetenskapsteori och utbildningsvetenskaplig forskning för yrkeslärare, 5 hp, Grundnivå 1*
Kursens övergripande mål är att studenten vidareutvecklar förståelsen av värdet av ett vetenskapligt förhållningssätt inom läraryrket. Områden som behandlas är vetenskapsteori, forskningsmetodik, källkritik och forskningsetik inom utbildningsvetenskap och skolforskning, med fokus på analys och tillämpning av forskningsresultat i det pedagogiska arbetet. Forskningslitteraturen syftar till att exemplifiera och problematisera vetenskaplig text- och kunskapsproduktion med relevans för yrkesläraryrket och yrkeslärande.
- *Didaktik, bedömning och betygssättning i gymnasieskolans yrkesprogram, 15 hp (varav 7,5 hp VFU), Grundnivå 2*
Kursen vidareutvecklar studentens kunskaper om didaktik/yrkesdidaktik och den didaktiska förmågan i förhållande till respektive yrkesämne. I fokus finns frågor om bedömning, bedömningsprocesser, betygssättning, elevers lärande och utveckling samt dokumentation. Kursmål kopplat till arbetsplatsförlagt lärande (APL) ingår i dessa studier. Momenten problematiseras ur ett utbildningspolitiskt perspektiv. I kursen ingår även hur bedömningar, resultat och utveckling kan kommuniceras med elever, och i förekommande fall vårdnadshavare, ur ett inkluderande och elevaktivt perspektiv samt vilka konsekvenser det får för planering och genomförande av den pedagogiska verksamheten.

- *Ungdomars uppväxtvillkor, lärande och specialpedagogik i gymnasieskolans yrkesprogram, 7,5 hp (varav 2,5 hp VFU), Grundnivå 2*
Kursens mål är att studenten vidareutvecklar förståelsen för ungdomars uppväxtvillkor och vuxnas levnadsvillkor samt hur dessa påverkar lärandet och behovet av särskilda stödinsatser. System- och individorienterade teorier studeras samt vilka konsekvenser det får för de didaktiska val läraren gör. Studier om funktionsnedsättningar och hur dessa kan påverka lärandet både för individer och för gruppen ingår också. Lärarprofessionalism och yrkesetik kopplas till innehållet. I kursen ingår även studier av åtgärdsprogram och uppföljning av elever.
- *Utvärdering och utvecklingsarbete i gymnasieskolans yrkesprogram, 7,5 hp, Grundnivå 2*
I den avslutande kursen fördjupar studenten studier om vetenskaplighet. Olika sätt att utvärdera den pedagogiska verksamhetens innehåll och organisation studeras, och hur denna utvärdering kan användas och leda till utveckling av verksamheten, kopplat till skolans styrdokument. Internationella utvärderingar av utbildningssystemet studeras och problematiseras i ljuset av de svenska yrkesutbildningarna. Även frågor om skolutveckling behandlas. Efter kursen skall studenten kunna se samband mellan lokala, nationella och internationella utvärderingssystem.

4. Examensbenämning

Studerande som med godkänt resultat genomgått programmets kurser och i övrigt uppfyller målen för utbildningen, erhåller, efter ansökan, examensbevis för Yrkeslärarexamen för gymnasieskolans yrkesinriktade program omfattande 90 högskolepoäng, (*Teacher's Degree for Vocational Subjects in Upper Secondary School, 90 Credits*).

Betyg sätts på fullständig kurs på så sätt som framgår av kursplanen. Inom programmet används graderade betyg, d.v.s. Väl *godkänd*, *Godkänd* eller *Underkänd*.

5. Behörighetskrav

För antagning till yrkeslärarprogrammet krävs grundläggande behörighet för högskolestudier samt den särskilda behörighet som gäller för yrkeslärarprogrammet

6. Övrigt

Utbildningen ges i nätbaserad form och med möjlighet till olika studietakt.

Beroende på den studerandes bakgrund och framtida yrkesverksamhetsområde kan fördjupningsarbeten eller motsvarande och verksamhetsförlagd utbildning komma att individanpassas.